

Myslieť ako hora

John Seed, Joanna Macyová, Pat Flemingová, Arne Naess: **Myslieť ako hora. K stretnutiu Rady všetkých bytostí.** (Z anglického originálu *Thinking Like a Mountain, Towards a Council of All Beings* New Society Publishers, Philadelphia, 1988) preložila Ludmila Sabová. Vydala Nadácia Zelená alternatíva, Piešťany 1993, s. 124.

Vďaka piešťanskej nadácii Zelená alternatíva máme možnosť zoznámiť sa s pozoruhodným výberom textov zástancov hlbkovej ekológie, ktorý zostavil John Seed, známy bojovník za záchranu tropických pralesov. Prinášajú zaujímavé námety ako „radikálne zmeniť srdcia“ dnešných ľudí, pretože „len úplná revolúcia v našom vedomí natrvalo pomôže pri zachovaní tých systémov, ktoré podmieňujú život na našej planéte“ (s. 18).

Indiáni zo severoamerického kmeňa Hopi veria, že sú potomkami hadov a na počesť svojich predkov odnepamätajú každoročne usporadúvajú rituál „hadieho bratstva“. Zmyslom rituálu je premeniť nehostinnú púšť na priateľný domov pre ľudí. Je to vlastne privolávanie dažďa, zabezpečenie dostatku vlhky na celý rok. Zmenu vonkajšieho prostredia chcú však Indiáni dosiahnuť zmenou seba samých - aspoň symbolickou - premenou na hada. Na živočích, ktorý nemá problémy s nedostatkom vlhky, dokáže sa dokonale orientovať a prispôbiť svojmu prostrediu.

My, moderní ľudia, sme si z hada, a nielen z neho, vytvorili nepriateľa, na ktorom odreagujeme svoj nezvládnutý nadmerne vyvinutý agresívny pud. Mohli by sme sa s psychoanalitikmi zamýšľať nad tým, že odmietnutie hada našou civilizáciou je symptomatické a pýtať sa, čo sme vlastne odmietli. Koho sme to vlastne vyvreli za ohradu vlastnej morálky. Spolu s autormi knihy sa však opýtame, prečo by sme mali prehliadať múdrosť starých kultúr, používajúcich najrozličnejšie rituály na potvrdenie svojej jednoty s prírodou? Prečo by sme nemohli obnoviť staré, prípadne zaviesť nové, svoje vlastné rituály, na potvrdenie bratstva či sestersva s prírodou, so všetkým živým a neživým? Len preto, že sme rozumné bytosti a v mnohých smeroch sme značne pokročili v porovnaní so svojimi „primitívnymi“ prapredkami, ktorí pocítovali potrebu a dôsledne dodržiavali zvyk potvrdzovať blízkosť s prírodou aj špeciálnymi rituálmi?

Rozum, či skôr jeho nerozumné využívanie, nás priviedli k ekologickej kríze. Útoky na rozum v zmysle sprostredkúvania varovných informácií o stave životného prostredia sa ukazujú ako neúčinné, alebo len málo účinné. Napriek tomu, že zažívame deštrukciu planéty na vlastnej koži, že ju cítime hlboko vo vlastnom vnútri, konáme len veľmi málo preto, aby sme katastrofu odvrátili. Radšej žijeme ako by sa nás to netýkalo, trpíme a naďalej spôsobujeme utrpenie, než by sme sa mali vedome postaviť zoči-voči vlastnej úzkosti, strachu, zúfalstvu, ktoré ničenie života na našej planéte vyvoláva.

Na to, aby sme „chránili strom, ktorého sme kvetom“ (s. 12), musíme sa „vymaniť sa z bežných kofajíc nášho intelektu“ (s. 22), „začúť vo svojom vnútri hlasy plačúcej Zeme... a nechať cez seba prehovoriť iné formy života. Je to spôsob, ktorý nám umožňuje vedome prežívať bolesť i silu zo vzájomného prepojenia so všetkým živým“ (s. 16-17).

Toto všetko umožňuje tvorivá dielňa s Radou všetkých bytostí množstvom zaujímavých techník u nás takmer neznámych. Od ekodychu, špeciálneho prehĺbeného dýchania, aktivizujúceho schopnosť rozpomínať sa na jednotlivé fázy evolučného vývoja, cez usmerňované meditácie, vďaka ktorým si môžeme požiť „v koži“ hada, stromu, buriny či hory, obžalovať človeka za krivdy, ktoré nad nami pácha, ale aj dať mu na záchranu života potrebné zdroje, venované evolúciou na rozvoj príslušného druhu, prebudiť či posilniť potenciál, ktorý je v ňom latentne obsiahnutý.

Cieľom je, „aby sevrknutý obraz nášho ja, podmienený hlavným prúdom našej kultúry a jej inštitúciami sa rozvinul do širšieho, staršieho a húževnatejšieho obrazu nášho pravého ekologického Ja“ (s. 96). Aby sme sa zbavili ľudského šovinizmu, ktorým podľa Johna Seeda antropocentrizmus je. Uvedomili si to, čo vedeli už starí Indiáni - ako to vyplýva z Posolstva Náčelníka Seattla: „Zem nepatrí človeku; človek patrí zemi... všetky veci sú spojené tak, ako krv spája jednu rodinu... Čokoľvek postihne zem, postihne i synov zeme. Človek nespriada pavučinu života, on je len jedným vláknom v nej. A čokoľvek urobí pavučine, urobí sebe samému“ (s. 72). Arne Naess zdôrazňuje, aby sme svoje konanie v mene záchranu života neprežívali ako sebaobmedzovanie či obeť, ale naopak, ako seba-realizáciu, „stotožnenie sa so všetkými formami života, s ekosystémami a s Gaiou“ (s. 34). Potom budú naše činy nielen mravné, v Kantovom zmysle konania proti vlastným sklonom, sebaopremáhania v záujme splnenia si mravnej povinnosti, ktorá je nášmu chceniu cudzia, ale budú krásne, „ak urobíme to, čo je správne, pretože máme k tomu pozitívny vzťah.“ Lebo: „z prehĺbeného a rozšíreného ja vyplynie nutná starostlivosť ako niečo úplne prirodzené, lebo

ochranu voľnej prírody pocítuje a chápe ako ochranu svojho vlastného ja“ (s. 34).

Kniha sa dá použiť ako vynikajúci metodický návod na rozvíjanie ekologického povedomia vo výchovno-vzdelávacích zariadeniach i ochranárskych organizáciách. Sotva nechá čitateľa ľahostajným - evokuje napr. otázky: Čo môžeme urobiť konkrétne my pre našu planétu? Aké zmeny chceme urobiť vo svojom spôsobe života? Čo urobíme v nasledujúcom roku? Akú na to potrebujeme podporu? Ako môžeme my pomôcť iným? Pretože: „nie sme tu na to, aby sme svet dobyli, ale na to, aby sme ho objali“ (s. 33).

Janka Morongová

Nový meteorologický slovník

Meteorologický slovník výkladový a terminologický (s názvami hesiel v slovenčine, češtine, angličtine, nemčine, francúzštine a ruštine). Vydalo Ministerstvo životného prostredia ČR vo vydavateľstve Academia Praha, 1. vydanie, 594 s.

Letecké i pozemné operácie II. svetovej vojny podmienili širšiu potrebu poznania počasia a nové technické prostriedky (radary, počítače) umožnili kvalitatívny rozvoj meteorológie a vedných disciplín, ktoré s ňou súvisia. Po II. svetovej vojne tento pokrok podporil rozvoj kozmonautiky (vytvorenie systému meteorologických družíc, miniaturizácia a automatizácia merania veličín charakterizujúcich procesy v atmosfére, zdokonalenie výpočtovej techniky) a vznik Svetovej meteorologickej organizácie ako špecializovanej zložky OSN.

V procese viac ako 50-ročného rozvoja meteorológie zaniklo mnoho predtým používaných termínov, vznikli stovky nových názvov a zmenil sa i obsah mnohých pojmov. Ak nechceme byť v tomto procese pasívni, musíme poznať ich obsah a vytvárať k nim slovenské ekvivalenty. Zdôrazňujem, že meteorologická terminológia, na rozdiel od názvosloví v iných vedných odboroch, nemá dosiaľ vhodnú normu. V meteorologickom názvosloví je rozhodujúci stupeň zaužívania pojmov, resp. úzus. Mnoho